

**Seminar u Splitu
u organizaciji Sveučilišta u Splitu, Sveučilišta Paris II
i Centra za europske studije i dokumentaciju Pariz II u Zagrebu
22.-23. listopada 2007.
"Prema modernoj upravi,
tradicije i tranzicije
Rad i utjecaj francuskog Državnog vijeća"
uvodno izlaganje Jean-Marca Sauvéa
potpredsjednika Državnog vijeća**

Tumačenje naziva ustanove **Conseil d'Etat** (Državno vijeće) u rječniku **Gérarda Cornua** :
Rječnik pravnih izraza :

Državno vijeće je institucija preuzeta Ustavom od 22. mraznog mjeseca (od 21. XI. do 22. XII.) godine VIII iz Starog sustava vladavine (do 1789.), a koja danas ima dvostruku funkciju: savjetnika vlade i višeg upravnog suda : njegovu prvu funkciju koja se sastoji u davanju mišljenja na prijedloge zakona, naredbi ili odluka obavljaju četiri *upravna odjela, *stalno povjerenstvo i *opća skupština ; drugu, koja ovisno o slučaju ovaj Visoki skup pretvara u prvostupanjskog suca i suca prizivnog suda, ili suca kasacijskog suda za upravne sporove obavljaju *skupština za sporove, *odjel za sporove i njegovi pododjeli.

Vladimir Brodnjak : Rječnik razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika

Savet = vijeće, zbor

Savet bezbednosti (u srpskom jeziku), Vijeće sigurnosti (u hrvatskom jeziku)

Nasljednika Kraljevskog vijeća, Državno vijeće u njegovu modernom obliku 1799. ustrojio je Napoléon Bonaparte. Miješanjem starih tradicija i zahtjeva proizašlih iz Revolucije, ono je tada bilo dio vrlo jasnog projekta internog samoograničenja države : uloga Državnog vijeća, kojemu se nije jamčila neovisnost i koje se je sastojalo od državnih službenika bila je pripremati prijedloge zakona i propisa i vladi predlagati rješenja za sporove nastale između države i građana, kao što je predviđao članak 52 Ustava iz godine VIII (točan izraz bio je "rješavati teškoće koje iskrsnu u upravi").

Poput neke britanske institucije koja se može iz korijena promijeniti ali zadržati privid Državno vijeće ostalo je savjetnik vlade, ali je potpuno neovisni savjetnik za pripremu prijedloga normativnih tekstova.

U isto vrijeme postalo je sudac u potpunosti : u stvari postalo je vrhovni sudac za upravne sporove, budući da su francuski revolucionari zabranili sudskim vlastima miješanje u rad uprave i njezin nadzor. Državno vijeće je prema tome posljednji sudac rada izvršne vlasti, jedinica lokalne samouprave, neovisnih vlasti, upravnih javnih ustanova ili radnji tijela koja imaju isključivo pravo javne vlasti. Tako je ono sudac koji sudi bez priziva o uredbenim ili osobnim odlukama Predsjednika Republike, predsjednika Vlade i članova Vlade sve do najneznatnijih radnji ili djelovanja lokalnih vlasti.

Aktivnosti vijeća i aktivnosti suca su, dakako, potpuno različite unutar Vijeća i na istom predmetu ih ne obavljaju iste osobe. Član Državnog vijeća koji je sudjelovao u vijećanju (raspravi) o mišljenju ne može biti u sastavu vijeća koje će suditi o istom predmetu.

Mora, dakle, "prognati samog sebe", ako akt koji je donesen poslije tog mišljenja izazove spor koji će doći pred odjel za sporove.

Svojom dvostrukom funkcijom, sudbenom i savjetodavnom, Državno vijeće osigurava stvarno pokoravanje francuske uprave pravu : ono je, dakle, jedno od bitnih mjerila pravne države u našoj zemlji.

I - **Savjetovanje Vlade** povijesno je prva funkcija Državnog vijeća. Ono tome posvećuje trećinu svog radnog kapaciteta, to jest na tome radi 60 članova podijeljenih u 5 odjela.. Savjetodavna dužnost je izričito upisana u nekoliko članaka Ustava.

Državno vijeće daje mišljenje o nacrtima zakona i odredbama (od 110 do 250 ovisno o godinama) i o odlukama koje su donesene u Državnom vijeću (od 600 do 900, ovisno o godinama).

Kad ispituje nacrt teksta zakona, odredbi ili odluka Državno vijeće očituje se o njegovoj (pravnoj) zakonitosti (suglasnosti s Ustavom i kompatibilnosti s međunarodnim konvencijama i europskim pravom za nacрте zakona ; suglasnosti s istim propisima i, osim toga, sa zakonom i općim načelima prava za odredbe i odluke). Očituje se isto tako o strukturi podnesenih mu tekstova (kako je test napisan ...), o njihovoj internoj povezanosti (suvislosti) i o onome što se naziva njihovom "upravnom uputnošću" to jest o istoznačnošću načina provođenja i ciljeva koji se žele postići, budući da su oni podatak za Državno vijeće.

U okviru svoje savjetodavne funkcije Državno vijeće mora također odgovarati na zahtjeve Vlade i dati mišljenje o pravnim pitanjima (oko 30 godišnje), i na njezin zahtjev ili po službenoj dužnosti radi studije o upravnim pitanjima ili pitanjima javne politike. Državno vijeće je nedavno napravilo studije o sljedećim temama :

- Jačanje privlačne snage francuskog teritorija za međunarodne organizacije ;
- Poboljšanje mehanizama za preuzimanje smjernica Europske unije ;
- Komunikacijsko pravo

U tijeku je izrada studije o pravu prvokupa i o javim ustanovama (kako bi se preispitala ova kategorija pravnih osoba po javnom pravu i izvukli zaključci iz promjena u upravnoj praksi i pravosudnoj praksi Državnog vijeća i Ustavnog vijeća (Ustavnog suda).

U prošlosti je Državno vijeće izradilo važnu studiju o etičkim pitanjima koja je izravno nadahnula francusko zakonodavstvo o bioetici.

Kao što sam rekao, Državno vijeće potpuno neovisno obavlja svoju savjetodavnu zadaću. Naime, s obzirom na ciljeve koje si Vlada zadaje bitno je da Državno vijeće može davati najkorisnija mišljenja za učinkovito upravljanje javnom akcijom. Isto je tako bitno da mišljenje koje je dalo Vladi može u potpunosti objasniti opasnosti kojima se izlaže : njezini akti ili njezini nacrti mogu, naime, kad je riječ o nacrtima zakona, pošto ih Parlament izglasa kasnije biti predani ustavnom sucu, upravnom sucu i sucima Europskog suda. Bitno je, dakle, da Državno vijeće uopće ne pokazuje uslužnost prema Vladi i da joj govori istinu.

Zauzvrat, Državno vijeće potpuno je slobodno u svom savjetodavnom djelovanju, jer mišljenja koje daje imaju tajni karakter : jedino Vlada može odlučiti o tome hoće li ona biti javno objavljena, što ona čini sve sustavnije i preuranjeno, u svakom slučaju kad je riječ o

studijama i mišljenjima o nacrtima zakona. Državno vijeće, uz pristanak Vlade, u svom javnom izvješću svake godine sve detaljnije govori o svom savjetodavnom djelovanju.

II - Suditi upravi nije banalna sudska djelatnost. Ova funkcija, naime, stavlja suca u središte odnosa javnih vlasti i građana, ona je, dakle, bitan element socijalnog ugovora. Ova zadaća je od odlučujuće važnosti u vrijeme kad se ljudska prava jako priznaju i štite i kad je državna vlast po zakonu zadužena za višestruke javne interese, na koje se ovisno o slučaju, pozivaju oni koji traže pravdu ili koji im se suprotstavljaju. To je razlog zbog kojeg francuska ustavna načela utvrđuju postojanje, nadležnosti i neovisnost upravnog pravosuđa. Jedino sudac upravnog suda, primjenjujući ova načela, a uz ogradu da neke nadležnosti mogu biti nešto ograničene u korist dobrog upravljanja pravosuđem, može poništiti ili promijeniti odluke izvršnih vlasti, njihovih službenika, jedinica lokalne samouprave ili javnih ustanova pod njihovom vlašću ili njihovim nadzorom.

A - Kao u većini država u Europi napravljen je izbor da se jedan sud specijalizira za djelovanje javnih vlasti : od 27 članica Europske unije, njih 15 uvelo je upravno pravosuđe koje je odvojeno od građanskog, trgovačkog ili kaznenog pravosuđa. Osim Francuske to su Njemačka, Austrija, Belgija, Bugarska, Finska, Grčka, Italija, Latvija, Luksemburg, Nizozemska, Poljska, Portugal, Republika Čaška. Ako uzmemo u obzir samo kontinentalnu Europu, izbor upravnog pravosuđa odvojenog od građanskog još je uočljivije : prevladava, jer je ono činjenica u 2/3 država. Polovica drugih država ima u jedinstvenom pravosudnom poretku sudove specijalizirane za upravne predmete i/ili vijeća za upravne sporove na Vrhovnim sudovima : to su Španjolska, Estonija, Mađarska, Letonija, Rumunjska i Slovačka.

B - Položaj francuskog upravnog suca u središtu javnog života, ugled koji je stekao kod građana, ali i njihova velika sklonost tome da se brane, objašnjava porast i raznolikost upravnih sporova : u Francuskoj je posljednjih godina taj porast bio veći od 10 %. Pred 30 godina pred upravnim sudovima bilo je 18 000 zahtjeva o kojima su u prvoj instanci sudili suca općeg prava za upravne sporove. Sada ih ima 170 000, skoro 10 puta više. Tradicionalna područja za upravne sporove su i dalje dinamična, kao što su porezi (15 %), državni službenici (17 %), javne slobode i upravna policija - u smislu mjera kojima se uređuje javni red - (26 % zbog politike upravljanja migracijskim tokovima). Ali preispitivanje načina djelovanja države i obnavljanje javne politike su, paradoksalno, izazvali napetosti na polju primjene javnog prava i na području nadležnosti upravnog suca ili su, jednostavno, izazvali povećanje broja upravnih sporova.

Ova promjena očitija je s razvojem politike davanja poslova poduzećima izvana (eksternalizacija) koju provode javne osobe, što izaziva veliki porast ugovora i javnih nabava ili zbog sve jačeg prava o zaštiti okoliša - osobito specijalnih policija koje je provode - i odgovornosti za zaštitu okoliša. Osjeća se s promjenom propisa o prostornom uređenju i urbanizmu. Osjeća se također i na području jedinica lokalne samouprave (regije, departmani, općine, prekomorske jedinice lokalne samouprave ili jedinice s posebnim statusom ..) čije se nadležnosti i ovlasti odlučivanja stalno povećavaju. Ona je na djelu s uređenjem audiovizualnih medija i zaštitom građana što se tiče zaštite osobnih podataka. Isto tako na području socijalnog prava (javno zdravstvo, pomoć i socijalna akcija) i gospodarskog prava, bez obzira da li se radi o državnom vlasništvu ili privatizacijama, gospodarskim intervencijama, uređenju sektora koji se otvaraju javnom natjecanju (na primjer telekomunikacije ili energija) ili nadzoru gospodarskih koncentracija.

C - Sudac upravnog suda je zbog svoje zadaće suočen s istaknutim političkim i društvenim ulozima. Povećanje njegova pravosudnog zadatka je objašnjenje zašto Državno vijeće imenuje 2/3 svojih ljudi u pravni odjel (odnosno oko 125 članova) i koliko sredstava koristi.

Svake godine ono prima oko 12 000 žalbi : $\frac{3}{4}$ su žalbe kasacijskom sudu ; malo više od 20 % su žalbe na rješenja u prvoj i zadnjoj instanci (bez priziva). Ostatak su druge žalbe. Žalbe kasacijskom sudu ulažu se na presude prizivnih upravnih sudova, neke presude upravnih sudova (u prvoj i zadnjoj instanci) i presuda specijaliziranih upravnih sudova, osobito za politički azil (Povjerenstvo za žalbe izbjeglica), socijalnu pomoć (Povjerenstvo za socijalnu pomoć) ili u vezi discipline zdravstvene struke.

Osim hitnih postupaka, prosječno trajanje suđenja Državnog vijeća je najmanje godinu dana (11 mjeseci i 12 dana). U četiri godine taj rok smanjen je za 17 %.

Zakonom od 31. prosinca 1987. postupno je sa Državnog vijeća na prizivne upravne sudove prenesena nadležnost ulaganja priziva koju je on ranije imao. Na osam prizivnih sudova ima 250 sudaca. 2006. godine sudovi su donijeli 26 000 odluka, a primili su samo 21 000 žalbi. Prosječna dužina trajanja suđenja na tim sudovima spektakularno je smanjena: 2000. godine bila je duža od 3 godine, a 2006. godine smanjila se je na 12,5 mjeseci.

Na kraju, 40 upravnih sudova su prve instance za upravne sporove. Na njima radi 720 sudaca. Prosječno trajanje suđenja je još uvijek previše dugo : 21 mjesec (osim hitnih postupaka). Ali je u posljednje četiri godine skraćeno za 18 %. Upravnim sudovima će u godinama koje slijede biti dodijeljena dodatna sredstva.

D - Da bi uprava bila stvarno podčinjena pravu Državno vijeće i upravno pravosuđe osobito budno paze na to da se poštuje šest kriterija ili standarda kvalitetnog sudstva :

1) prvi je jedinstvo, koherentnost, stabilnost i predvidivost sudbene prakse ; Državno vijeće pridonosi upravljanju cjelokupnim francuskim upravnim pravosuđem : ono, osobito, omogućava, koncipiranje organizacijskih mjera i postupovnih pravila potrebnih za cjelokupni dobar rad. Osigurava optimalnu raspodjelu sredstava i potiče provođenje kvalitetne politike sudbenih odluka (osobito zbog obrade niza predmeta koji izazivaju isto pravno pitanje ili zbog suđenja predmeta koji izazivaju nova pravna pitanja).

Ono isto tako pridonosi kvaliteti odluka, zbog režima zajedničkog vijećanja da bi se presudila većina predmeta, čak u prvoj instanci, i zalaže se da se svaki predmet više puta prouči (dva puta u prvoj instanci - izvjestitelji povjerenik Vlade - i tri - izvjestitelj, revizor i povjerenik Vlade - pred prizivnim upravnim sudovima i Državnim vijećem) i za postojanje zajedničke istražne sjednice. Interne procedure svakog suda ili zajedničke za cjelokupno upravno sudstvo imaju za cilj izbjeći razmimoilaženje (nesuglasnosti) u pravosudnoj praksi između sudskih sastava i osigurati jedinstvo i koherentnost upravnog pravosuđa.

Ovi naponi se isplate budući da je stopa žalbi i priziva kasacijskom sudu relativno niska (16 % i 12,7 %), a stopa poništenja ili preinačenje presuda je isto tako niska. Ukupno manje od 4 % presuda upravnih sudova pobija se na razini kasacijskog suda.

2) Drugi kriterij ili standard kvalitete je upravljanje rokovima suđenja koji su jako skraćeni tijekom posljednjeg desetljeća, iako se još valja potruditi.

Da bismo uspjeli na tom putu, treba naglasiti ograničeno pojačanje ljudskih i materijalnih sredstava sudova, veće obraćanje sudaca suradnicima, pomoćnom pravosudnom osoblju zbog lakšeg donošenja odluka, i na prilagodbu postupaka i metoda rada : potrebno je, naime, dobro uskladiti napore zbog zaloga i stvarne teškoće u predmetima. ???

Porast prethodnih upravnih žalbi (???) (pitanje da li se uopće treba raspravljati) trebao bi također sucu omogućiti da jednostavno i brzo presudi mnogo sporova bez ulaganja žalbe. Poželjno je da spriječiti spor čiji ishod je izvjestan, a s kojim uprava zateže.

- 3) Treći kriterij je dostupnost suca : pristup sucu je besplatan ; mogućnost žalba na upravne akte, ne samo pojedinačne nego i na opće propise, je širom otvorena ; akti o kojima se ne raspravlja u sporu su praktički nestali, a pravna pomoć je prilično izdašna. Sve ove karakteristike su takve da jamče stvarni pristup sucu upravnog suda.
- 4) Četvrti kriterij je stvarni i temeljiti nadzor uprave : opća pravna načela stalno se obogaćuju sudskom praksom, a posljednja stvar, pravna sigurnost bila je regulirana odlukom od 24. ožujka 2006. ; poštovanje hijerarhije (stupnjevanja) normi stvarno je osigurano od 1989 ; kontrola osnove upravnih akata ("kontrola pravne kvalifikacije činjenica") vrlo je temeljita i može se usporediti sa stvarnom kontrolom proporcionalnosti ; isto je i s "bilančnom teorijom" (koja se sastoji u tome da se javni interes neke operacije uređenja suprotstavi teškoćama svih vrsti : povreda vlasništva, park prirode ...) koja se primjenjuje na izjave o javnoj koristi koje prethode operacijama (prostornog) uređenja koje obuhvaćaju izvlaštenja ; odgovornost državne vlasti, u slučaju greške, ili kad nema greške, može se lako dovesti u pitanje, a kontrola javnih ugovora je sada krajnje učinkovita : potpisivanje ugovora može se odgoditi (prekinuti) u slučaju kršenja pravila o javnosti i konkurentnosti, a ugovor može biti poništen, raskinut ili preinačen na poticaj isključenog konkurenta, ako sadrži nezakonite odredbe.

Temeljitu kontrolu koju provodi sudac upravnog suda prati stopa potpune ili djelomične zadovoljštine tužitelja od 21 % na upravnim sudovima i 12 % pred Državnim vijećem kad sudi u prvoj instanci.

- 5) Peti kriterij je učinkovitost hitnih postupaka koji sada predstavljaju skoro 10 % sporova pred upravnim sudovima i koji se rješavaju u nekoliko dana ; u hitnom slučaju i kad postoji ozbiljna sumnja što se tiče zakonitosti, sudac za hitne postupke može obustaviti upravni akt. Taj sudac može, isto tako, u hitnom slučaju narediti svaku mjeru koja može prekinuti teško kršenje koje je očito nezakonito i protivno temeljnoj slobodi. Ove reforme uvedene zakonom od 30. lipnja 2000. duboko su promijenile odnos uprave sa sucem i s načelom zakonitosti, jer sudac može sada intervenirati u realnom vremenu i izravno utjecati, često preventivno, na ponašanje uprave.
- 6) Šesti kriterij je izvršavanje odluka upravnog pravosuđa : ovlast nalaganja i prisile koju sudac ima na temelju zakona od 16. srpnja 1980. i 8. veljače 1995. jamče da će uprava potpuno i brzo izvršiti presude i odluke, jer sada sudac može upravi dostaviti nalog čim je presuda izrečena, čak i prije nego što se ustanovi nečinidba ili neizvršenje ove presude od strane uprave. Sudac upravnog suda pridonosi također dobrom izvršenju svojih odluka ako u njima jasno navede posljedice do

kojih će doći ako se ne provede ono što je on presudio, čak se stavlja na mjesto naredbodavne vlasti kad je posljedica njegovih odluka unaprijed određena. Isto tako raspolaže sredstvima koja mu omogućuju da učinke svojih odluka prilagodi raznim zalozima : na takav način si je sudac osigurao moć da može vremenski uskladiti učinke svojih spornih poništenja (sudbena praksa AC od 11. svibnja 2004.).

Svrha ovog pregleda šest kriterija za ocjenjivanje kvalitete pravosuđa nije veličati savršenstvo koje je, po definiciji, nedostižno. Samo smo željeli ocijeniti koliki smo put prešli i razmisliti o napretku koji još treba ostvariti.

E - Sa svim svojim savjetodavnim i sudbenim djelovanjem Državno vijeće izgradilo je javno pravo koje, unatoč opsegu i rastu zakonodavstva, ima u velikoj mjeri pravne korijene. Ovdje se radi o stvarnom paradoksu. Premda je ovo ustanova države koja ima tradiciju građanskog prava i koja pridaje veliku važnost zakonu - izrazu nacionalnog suvereniteta - i uzakonjenju zakona, Državno vijeće je, naime, iz temelja preradilo kontrolu zakonitosti upravnih akata, režima upravnih ugovora i odgovornost državne vlasti, jer su zakonski propisi i uredbe samo pojasnili i upotpunili ove režime.

Svojom savjetodavnom i sudačkom ulogom, zahvaljujući svojoj sudbenoj praksi koja se stalno obogaćuje i prilagođava, Državno vijeće ne obavlja samo funkciju socijalnog reguliranja. Ne samo da jamči pravilan rad uprave ono štiti građane od nepravilnosti, čak samovolje. Osigurava svakodnevno poštovanje demokratskih obećanja, to jest jamstvo temeljnih prava pojedinaca i poštovanje općeg interesa.

*
*   *

III - Sada bih htio naglasiti važnost susreta kao što je naš današnji i sutrašnji susret. Za to postoje dva međusobno povezana razloga.

1 - Prvi je taj da upravni sudac igra, ili treba igrati, bitnu ulogu na važnim područjima : zaštititi temeljnih ljudskih prava i javnog interesa, a s tim je blisko povezana primjena prava iz Europske konvencije o ljudskim pravima i pravu Europske unije.

U Francuskoj je to jasno kao što pokazuju naše statistike : u 32 do 45 % presuda Državnog vijeća, ovisno o godini, primjenjuje se pravo Europske unije i europsko pravo, a za Kasacijski sud taj postotak je između 4 do 6 %. Velikom većinom najvažnijih presuda Državnog vijeća odlučno se rješavaju pitanja hijerarhije (stupnjevanja) normi, kako domaćih tako i europskih, i izvlače zaključci o uključivanju domaćeg pravnog poretka u europske pravne poretke.

Ne sumnjam u to da se to već događa i u Hrvatskoj, državi-strani (potpisnici) Europske konvencije o ljudskim pravima, niti da će se to kretanje još pojačati kad Hrvatska postane punopravni član Europske unije.

Javna prava koja su u našim pravnim sustavima bila nešto najnacionalnije i nisu propuštala vanjske utjecaje postupno su se nadahnjivala, obnavljala i mijenjala iz dva izvora europskog prava, što se tiče i materijalnog i postupovnog prava.

2 - Drugo opravdanje za naš susret jest to da nas postupno uključivanje pravnih poredaka država članica, Europske unije i Europska konvencije o ljudskim pravima čini vrlo odgovornima : dužnost nam je da pridonesemo konvergentnosti (istosmjernosti, usklađenosti) naših domaćih javnih prava, i uzajamno uvjetovano, pojavi europskog javnog prava koje će primjenjivati sve države na kontinentu. Buduće stupanje na snagu Povelje o ljudskim pravima Europske unije samo će pojačati nastojanje da sva javna prava država na kontinentu idu u istom smjeru. Ne možemo, naime ostati nepokretni pred promjenama koje se pomaljavu. U okviru globalizacije prava, Europa ima svoj znak i tradiciju koje mora obraniti : to je europski humanizam koji se temelji na zahtjevnoj koncepciji prava ljudske osobe i njezina dostojanstva i, istodobno, na određenoj ideji obveza i prava društva (zajednice). Postoji skrivena duboka zajednička koncepcija ljudske osobe i javnog interesa koju dijelimo.

Iskustvo koje je naš kontinent stekao s dva totalitarna režima u XX stoljeću ne samo da mu daje pravo, nego i prijeku obvezu, da brani ovu tradiciju koja ima istaknutu pravnu dimenziju. Upravni sudovi moraju odigrati važnu ulogu u očuvanju i promicanju europskog pravnog sustava.

3 - Postoje dva načina za promicanje tog sustava :

- a) prvi je pravna disciplina i suradnja ustanova : temelji se na obvezi koju imaju nacionalni (domaći) sudovi da poštuju europske obveze i, posebice, odredbe Ugovora o stvaranju Europske zajednice, koje jamče stvarno jedinstveno tumačenje prava Europske unije. Nacionalni (domaći) sudovi moraju tumačiti europsko pravo a Sud pravde Europskih zajednica mora ocijeniti njegovu valjanost u okviru prethodnih pitanja (koja treba riješiti prije glavne rasprave - prejudicijalna pitanja) (članak 234 Ugovora o Europskoj zajednici). U prošlosti je bilo protivljenja ili poteškoća posebice zbog odnosa domaćih ustavnih poredaka - koji su na vrhu hijerarhije normi u državi - i prava Europske unije koje je, u europskom prostoru, iznad internog poretka. Ali ove poteškoće, koje ne treba prešutjeti, ograničene su veličine i suci su ih dijalogom mogli prevladati. Vidjeli smo da nije bilo sukoba, nego naprotiv išlo se je u istom smjeru i tražilo zajedničko gledište : domaći suci postupno su postajali otvoreni prema pravosuđu Luksemburškog suda, a Luksemburški sud je posvećivao više pozornosti njihovim brigama.
- b) drugi način koji omogućava promicanje europskog pravnog sustava je razvoj neformalne suradnje nas europskih sudaca, kako bismo postupno razradili zajedničku kulturu i metode rada, što je više od suradnje ustanova koju sam upravo spomenuo.

Ova suradnja - koja mora dovesti do nastanka stvarne zajednice europskih sudaca - proizlazi iz dva činjenična stanja : s jedne strane, dijelimo zajednički fond vrijednosti, načela i referentnih normi koje svi moramo primjenjivati, a s druge strane, domaći sudac je postao sudac općeg prava tog fonda, to jest prava Europskih zajednica i europskog prava.

Prema tome moramo usporediti naše metode rada i naše sudove kako bismo došli do zajedničke vizije primjene tog prava i kako bi naša kontrola išla u istom smjeru. Moguće je da danas u europskom prostoru ne primjenjujemo na potpuno isti način pravo koje nam je zajedničko.

Imajući ovo u vidu, razmjene informacija, iskustva, pravosudne prakse ili sudaca, bilateralno, ili kroz europske udruge vrhovnih sudova, vrlo su važne i moraju se pojačati.

Suradnja, pojačani dijalog između europskih sudaca ne smiju se nikada pobrkati s odricanjem ove ili one nacionalne specifičnosti, ili, suprotno tome, sa željom da se pod svaku cijenu "izveze" ovaj ili onaj nacionalno model. Prije se radi o tome da se otvorimo prema pogledu izvana i da se dragovoljno podvrgnemo ocjenjivanju onih koji su nam jednaki. Otvaranje i podvrgavanje su načela naše odgovornosti i u temeljima su našeg autoriteta. Vjerujem da ćemo svi imati koristi ako zajednički razmišljamo o pitanjima koja su u središtu kad je riječ o kvaliteti i učinkovitosti pravosuđa, kako se je uostalom počelo raditi u raznim forumima Vijeća Europe i Europske unije, gdje se radi na kriterijima za njihovo mjerenje i ocjenjivanje. Takav način ocjenjivanja odgovara očekivanjima onih koji traže pravdu i može omogućiti jačanje legitimnosti pravosuđa : u tom smislu Europa može igrati ulogu katalizatora.

Upravno pravosuđe i način na koji sudimo okupilo nas je u Splitu.

Želim da naša razmjena bude što plodnija i omogući nam da se bolje upoznamo i cijenimo, i da bolje ocijenimo naše metode rada i naše rezultate

Siguran sam da će nam ovaj susret omogućiti da zaključimo da više od pola stoljeća poslije usvajanja Europske konvencije o ljudskim pravima i Rimskih ugovora, a u godini usvajanja Povelje o ljudskim pravima Europske unije javno pravo još nije završilo s Europom, i obrnuto, Europa još nije završila s javnim pravom. Pred nama se otvaraju novi obzori do kojih moramo doći.